

FOYDALANUVCHILAR BOSHQARUVI

УПРАВЛЕНИЕ ПОЛЬЗОВАТЕЛЯМИ

USER MANAGEMENT

Toshboltayev Faxriddin O‘rinboyevich.

FarDU Axborot texnologiyalari kafedrası katta o‘qituvchisi

toshboltayevfaxriddin88@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9661-3618>

Vossijonov Fozilbek Erkinjon o‘g‘li

FarDU Axborot tizimlari va texnologiyalari yo‘nalishi 2-kurs talabasi

fozilbek687@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada **foydalanuvchilar boshqaruvin**ing operatsion tizimlarda tutgan o‘rni, maqsadi va amaliy ahamiyati keng yoritilgan. Foydalanuvchi siyosatini o‘rganish orqali tizim xavfsizligini ta‘minlash, resurslardan oqilona foydalanish hamda administrator vakolatlarini to‘g‘ri taqsimlash muhimligi tahlil qilingan. Maqolaning nazariy asosini **Group Policy** va **User Accounts** tushunchalari tashkil etadi, ular foydalanuvchi huquqlarini boshqarish hamda tizimdagi cheklovlarni o‘rnatish imkonini beradi. Amaliy qismda yangi foydalanuvchi yaratish, unga kerakli ruxsatlarni berish va tizim siyosati bilan bog‘lash bosqichlari ko‘rsatib o‘tilgan. Maqola yakunida esa **administrator vakolatlari** va ularning tizim barqarorligiga ta‘siri haqida nazorat savollari orqali bilimlarni mustahkamlash nazarda tutilgan.

Аннотация. В данной статье рассматривается роль и значение **управления пользователями** в операционных системах. Основное внимание уделяется изучению пользовательской политики, обеспечивающей безопасность системы и рациональное использование её ресурсов. В теоретической части описаны понятия **Group Policy** и **User Accounts**, которые позволяют управлять правами пользователей и устанавливать системные ограничения. В практической части показано, как создать нового пользователя, задать ему необходимые разрешения и связать с политикой безопасности системы. В заключении приведены контрольные вопросы, направленные на закрепление знаний о **полномочиях администратора** и их влиянии на стабильность системы.

Abstract. This article discusses the role and importance of **user management** in operating systems. The focus is on studying user policy, which ensures system security and efficient resource utilization. The theoretical part covers **Group Policy** and **User Accounts**, explaining how these mechanisms control user permissions and system restrictions. The

*practical section demonstrates how to create a new user, assign appropriate permissions, and apply security policies. Finally, the paper includes control questions to reinforce understanding of **administrator privileges** and their impact on system stability and security.*

Kalit soʻzlar: foydalanuvchi, administrator, Group Policy, User Accounts, tizim siyosati, xavfsizlik, ruxsatlar.

Ключевые слова: пользователь, администратор, Group Policy, User Accounts, политика безопасности, права доступа, система.

Keywords: user, administrator, Group Policy, User Accounts, system policy, security, permissions

KIRISH

Zamonaviy axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda kompyuter tizimlaridan samarali va xavfsiz foydalanish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Har qanday operatsion tizimda foydalanuvchilar bilan ishlash, ularning huquqlari va imkoniyatlarini toʻgʻri belgilash — tizim xavfsizligini taʼminlashning eng muhim yoʻnalishlaridan biridir. **Foydalanuvchilar boshqaruvi (User Management)** deganda tizimda mavjud foydalanuvchilarni yaratish, oʻzgartirish, ularning vakolatlarini belgilash, kirish huquqlarini nazorat qilish va siyosat orqali cheklovlarni oʻrnatish jarayonlari tushuniladi.

Bugungi kunda foydalanuvchilar boshqaruvi nafaqat shaxsiy kompyuterlarda, balki korporativ tarmoqlarda, bulutli xizmatlarda va internet asosidagi platformalarda ham keng qoʻllaniladi. Tizim xavfsizligi, maʼlumotlar himoyasi, foydalanuvchi huquqlarini nazorat qilish kabi jarayonlar bevosita ushbu boshqaruv tizimiga tayanadi. Shu bois, foydalanuvchi siyosatini chuqur oʻrganish, amaliy jihatdan yangi foydalanuvchi yaratish va unga tegishli ruxsatlarni toʻgʻri belgilash — har bir tizim maʼmuri uchun zarur koʻnikma hisoblanadi.

Maqolaning asosiy maqsadi — foydalanuvchi siyosatini oʻrganish orqali tizim xavfsizligini taʼminlash, foydalanuvchi boshqaruvi mexanizmlarini tahlil qilish hamda amaliy tarzda yangi foydalanuvchi yaratish jarayonini yoritishdan iboratdir.

Asosiy qism

Har qanday operatsion tizimning muhim tarkibiy qismlaridan biri - bu foydalanuvchilarni boshqarish tizimidir. Foydalanuvchilar boshqaruvi - bu tizimda ishlovchi har bir insonning identifikatsiyasini (aniqlanishini), uning tizimdagi huquq va imkoniyatlarini belgilashni hamda xavfsizlik siyosatini qoʻllashni taʼminlaydigan mexanizmdir. Boshqaruvning asosiy vazifasi — tizimdan foydalanayotgan har bir foydalanuvchining kimligini aniqlash va unga tegishli darajadagi ruxsatlarni berishdir.

Foydalanuvchilar boshqaruvi orqali:

- Har bir foydalanuvchiga individual login va parol belgilanadi;
- Foydalanuvchi tizimdagi fayl, papka yoki dasturlarga nisbatan maʼlum huquqlarga ega boʻladi;

➤ Administrator tizim xavfsizligini ta'minlash uchun foydalanuvchi siyosatini (policy) belgilaydi;

➤ Tizimdagi harakatlar (kirish, fayl yaratish, o'chirish, o'zgartirish) nazorat ostida bo'ladi.

Ushbu jarayonlar yordamida foydalanuvchilar o'rtasidagi vakolatlar aniq ajratiladi va bu tizimdagi resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi.

Group Policy - bu Windows operatsion tizimida foydalanuvchilar va kompyuterlar uchun turli xil siyosatlarni, ya'ni cheklovlar va ruxsatlarni belgilashga mo'ljallangan vosita hisoblanadi. U tizim administratoriga markazlashtirilgan tarzda ko'plab foydalanuvchilar uchun yagona boshqaruv siyosatini o'rnatish imkonini beradi.

Group Policy yordamida administrator quyidagilarni amalga oshirishi mumkin:

- Foydalanuvchilarga dasturlarni o'rnatish yoki o'chirish huquqini cheklash;
- Ishchi stol (desktop) ko'rinishini standartlashtirish;
- Parol siyosatini belgilash (uzunligi, amal qilish muddati, murakkablik talablari);
- Avtomatik yangilanishlarni boshqarish;
- Foydalanuvchilarning tizim sozlamalarini o'zgartirishini oldini olish.

Guruh siyosati **Active Directory** muhiti orqali boshqarilganda, u butun tarmoq bo'yicha bir xil tartibni o'rnatadi. Shu tariqa, korxona yoki tashkilot ichidagi barcha kompyuterlar yagona xavfsizlik me'yorlariga amal qiladi.

Amaliy jihatdan foydalanuvchilarni boshqarish jarayoni **Control Panel** → **User Accounts** bo'limi orqali amalga oshiriladi. Quyida yangi foydalanuvchi yaratish bosqichlari keltirilgan:

1. **Control Panel** (Boshqaruv paneli) oynasini oching.
2. **User Accounts** bo'limiga kiring.
3. "**Manage another account**" yoki "**Add a new user**" bandini tanlang.
4. "**Add someone else to this PC**" tugmasini bosib, yangi foydalanuvchi nomi (login) va parolini kiriting.
5. Yaratilgan foydalanuvchi turini tanlang (Administrator yoki Standard User).
6. So'ng "**Create Account**" tugmasini bosib, foydalanuvchini tizimga qo'shing.

Shundan so'ng yangi foydalanuvchi tizimga kirish imkoniga ega bo'ladi. Agar zarur bo'lsa, unga **Group Policy Editor** orqali ma'lum cheklovlar yoki ruxsatlar berilishi mumkin.

Administrator tizimdagi eng yuqori huquqlarga ega foydalanuvchi hisoblanadi. Uning asosiy vakolatlariga quyidagilar kiradi:

- Yangi foydalanuvchi yaratish va o'chirish;
- Tizim sozlamalarini o'zgartirish;
- Dasturlarni o'rnatish yoki olib tashlash;
- Foydalanuvchi huquqlarini boshqarish;

-
-
- Tizim xavfsizligi siyosatini belgilash;
 - Ma'lumotlarni zaxiralash va tiklash.

Administratorning ushbu vakolatlari orqali tizimda tartib, xavfsizlik va samarali boshqaruv ta'minlanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda foydalanuvchilar boshqaruvi tizim xavfsizligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Har bir foydalanuvchining huquq va vakolatlarini to'g'ri belgilash orqali tizimdagi ma'lumotlar himoyalanaadi va ruxsatsiz kirishlar oldi olinadi. **Group Policy** va **User Accounts** yordamida foydalanuvchilarni boshqarish, ularga kerakli ruxsatlarni berish hamda siyosat asosida cheklovlar o'rnatish mumkin. Shu tariqa, foydalanuvchilar boshqaruvi kompyuter tizimining barqaror va xavfsiz ishlashini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov A. "Kompyuter tizimlari va tarmoqlari." – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
2. Ahmedov I., Raximova Z. "**Operatsion tizimlar asoslari.**" – Toshkent: Innovatsion rivojlanish universiteti nashriyoti, 2021.
3. Tanenbaum A. S. "**Modern Operating Systems.**" – Pearson Education, 2018.
4. Microsoft Documentation: "**Manage User Accounts and Group Policy in Windows.**" – <https://learn.microsoft.com>
5. Stallings W. "**Computer Security: Principles and Practice.**" – Pearson, 2019.
6. Shodiyev B., Nuraliev D. "**Axborot xavfsizligi asoslari.**" – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.